

Debatt

HANS ENGMAN:

Inflationen

Jag har med intresse tagit del av professor Johan Myhrmans kommentar till min artikel om inflationens orsaker i Svensk Tidskrift nr 9/1980. Det helt dominerande intrycket av denna kommentar är att professor Johan Myhrman är en nationalekonomisk traditionalist av den typ som det svenska nationalekonomiska utbildningssystemet med få undantag regelmässigt producerar. Det karaktäristiska för dessa traditionalister är att de söker förklaringar till företeelser i verkligheten i sina läroböcker och inte genom självständigt tänkande. Jag tror mig veta att professor Johan Myhrman är medveten om att de stolta nationalekonomiska modellerna sedan länge inte kan användas för att förklara skeendena i den ekonomiska verklighet som omger oss. Denna (förmodade) medvetenhet till trots är professor Johan Myhrman oförmögen till annat i sin kommentar än några spridda synpunkter utgående från ett traditionellt – och enligt min mening irrelevant – nationalekonomiskt synsätt.

En av huvudpöängerna med min artikel – och för övrigt även den bok jag skrivit i samma ämne: "De multinationella och världsinflationen"; Prisma 1979 – är ju att det erfordras andra förklaringar till inflationsfenomenet än de traditionella om det skall bli möjligt att förstå det ekonomiska skeendet i vår omvärld. Jag menar att min artikel och bok liksom för övrigt den TCO-broschyr som TCO-styrelsen beslöt ge ut för något år sedan – "De fackliga organisationerna och den internationella inflationen"; TCO 1979 – ger ett bättre underlag för att förstå inflationsproblemet än de traditionella nationalekonomiska läroböckerna.

Den traditionella nationalekonomin gör sig enligt min mening skyldig till ett verklighetsfjärmande teoretiserande bl.a. genom att betrakta nationerna som mer eller mindre självständiga enheter – dvs man har inte tagit hänsyn till den internationalisering av västländernas ekonomier som på ett genomgripande sätt förändrat grundvalarna för de nationella ekonomierna under efterkrigstiden – och vidare

genom att systematiskt bortse från maktpolitiska konsekvenser som är en integrerande del av det privata näringslivets – och därvid framför allt storbolagens/de multinationellas – kontroll av ekonomin.

Johan Myhrman säger att man råkar in i svårigheter om man som jag säger att "inflationen beror på makten hos de multinationella". Detta skulle enligt Johan Myhrman betyda "att de multinationella företagens makt ökade starkt 1969–70, minskade 1971–72, ökade åter starkt 1973 för att sedan få uppleva raset under 1975 och 1976."

Kommentaren antyder att Johan Myhrman inte förstått eller inte vill förstå det synsätt jag tillämpar. För det första: Jag har aldrig hävdat att de multinationellas agerande är den enda inflationsförklaringen. Tvärtom har jag hävdat att olika inflationsfaktorer är additiva. Vad jag säger är att de multinationella har ansvar för en huvuddel av inflationsökningen under det senaste årtiondet. Under hela 70-talet har ju OECDs inflation varit avsevärt högre per år än under 60-talet och det beror inte på oljeprisstegringarna även om de inte saknar en inflationshöjande inverkan. För det andra: Varför skulle de multinationellas makt ha minskat 1971–72 med min inflationsförklaring? Minskade priserna dessa år?

I själva verket var det ju bara inflationstakten – dvs prisernas ökning – som avtog. Med min modell och ett mekaniskt betraktelsesätt (som jag i och för sig menar är olämpligt när det gäller maktanalys) skulle det – om jag hävdade (vilket jag inte gör) att de multinationellas agerande förklarade all inflation – betyda att de multinationellas makt ökade litet mindre 1971–72 än åren innan. När det gäller den låga inflationstakten i Schweiz och Västtyskland så är det faktiska förhållandet att även dessa länder fått uppleva en förhöjd inflationstakt. Det är ingen poäng i invändningen att olika länder har olika inflationstakt. Jag hävdar att olika inflationsfaktorer skall adderas för att få ländernas inflation. Olika länder har olika

inflationbenägenhet sammanhängande med ländernas struktur, koncentrationsgrad, internationella utsatthet osv. Det är de senaste årtiondenas internationalisering – i vilken de multinationella företagen och bankerna varit instrumentella och kunnat på det internationella planet frigöra sig från de nationella "tvångströjorna" – som förklarar den förhöjda inflationen i den västliga industrivärlden.

Mot eurodollarmarknaden som inflationshärd har Johan Myhrman inga andra argument än att något annat hävdas i en okänd uppsats av någon Mc Kinnon och att det sedan 1973 råder ett flytande växelkurssystem. Jag skall inte göra detta genmäle längre än nödvändigt. Jag nöjer mig därför att hänvisa till den internationellt erkände internationella valutaexperten Robert Triffin vad gäller eurodollarmarknadens inflationistiska inverkan. Medvetenheten om den ökade internationella likviditetens inflationsinverkan kan återfinnas på de mest skilda håll såsom tex i en rapport från Rockefeller's Trilateral kommission liksom i olika rapporter från Internationella Valutafondens möten.

Hur nationerna kan ha "initiativet" bara för att det råder ett system med rörliga växelkurser sedan några år verkar på mig förbryllande. Enligt mitt sätt att se har övergången till rörliga växelkurser inneburit att regeringens makt minskat genom att ytterligare en handlingsparameter "överlämnats" åt marknadskrafterna dvs de internationella bolagens och bankernas dispositioner. En viktig effekt av övergången till rörliga växelkurser har varit att kostnaderna för utrikeshandeln ökat avsevärt vilket bla manifesterats av mycket stora ökningar av personalstyrkorna på de privata bankernas arbitrageavdelningar.

Slutligen – är jag då monetarist eller ej? Johan Myhrman anser att min uppfattning vad gäller eurodollarmarknadens inflationseffekt gör mig till monetarist. Jag har svårt att förstå detta eftersom jag inte omfattar de föreställningar som monetarismen bygger på och av

vilka jag angav de viktigaste i min artikel. (För den som är intresserad att närmare studera den monetaristiska ståndpunkten finns en bra sammanfattning av James Tobin i "The New Economics One Decade Older" (1974) sid 58-59).

Det förhåller sig ju ingalunda så att monetaristerna har monopol på uppfattningen att likviditet i övermått skapar inflation. Likviditetsutbudet spelar tex en viktig roll i den keynesianska modellen och Keynes var så vitt jag vet ingen monetarist. Men om monetaristerna som jag vill stärka de demokratiska institutionerna och försvara statsmakten (offentliga sektorn) mot de attacker den nu är utsatt för i en internationellt samordnad offensiv, om monetaristerna som jag vill begränsa de multinationella företagens och bankernas ekonomiska och politiska makt, om monetaristerna som jag vill försvara och stärka fria och oberoende fackliga organisationer, om monetaristerna som jag vill befrämja en aktiv ekonomisk politik för full sysselsättning, om monetaristerna som jag vill minska ländernas internationella beroende som ett led i en politik med ovan angivna syften – då är vi överens.

Jag avrundar detta mitt genmäle med några ord av John Kenneth Galbraith som kanske kan tjäna till vägledning för professor Johan Myhrman i hans fortsatta värv som lärare för nuvarande och kommande ekonomgenerationer. Min förhoppning är naturligtvis att detta citat kan bidra till en välbehövlig omorientering av Johan Myhrmans politiska och teoretiska synsätt. John Kenneth Galbraith i "Nationalekonomin och samhällsintresset" (1974):

"Om de (nationalekonomerna) föredrar ett bekvämt liv i familjens sköte och regelbundna arbetstider kan de fortsätta att tjäna sitt uppehälle på mycket intressanta skenproblem. I stora frågor kommer de att ha föga eller ingenting att säga som kan tjäna till vägledning för den ekonomiska politiken ... Men ekonomerna kan också vidga sitt system. De kan få det att innefatta de makt-

positioner i alla dess olika former som de nu bidrar till att dölja. I så fall kommer världens problem att ingå i deras system. Deras tillvaro blir mindre passiv. Man kan vänta en

aggressiv reaktion från dem vars maktställning nu avslöjas och analyseras . . .
Professor Johan Myhrmans svar på Hans Engmans debattinlägg kommer att införas i nästa nummer.